

Avalik teadaanne [1]

RVF lõpetas 2004. aasta artikkel IV konsultatsioonid Eesti Vabariigiga

8. novembril 2004. aastal lõpetas Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) juhatus artikkel IV konsultatsioonid Eesti Vabariigiga [2].

Taust

Eesti viimase aastakümne majanduslik edukus kulmineerus Euroopa Liiduga ühinemisega 2004. aasta 1. mail. Eesti liitus ERM2-ga, säilitades valuutakomitee süsteemi kursiga, millega kohalik valuuta oli eelnevalt euro suhtes seotud. Eesti on olnud üks kiirema majanduskasvuga EL-i kandidaatriike: SKT inimese kohta on 1993. aastaga võrreldes peaaegu kahekordistunud ning jõudis ostujõu pariteedi alusel arvatuna 2003. aastal ligi 45 protsendini EL-i keskmisest tasemest. Samas on jooksevkonto defitsiit alates 2002. aastast järsult halvenenud ning püsib kõrgel tasemel.

Majandustegevus on elavnenud. Majanduse aastane kasvutempo kiirenes sisenõudlusest ajendatuna ning tehnoloogiasektori ekspordi toel 2003. aasta esimese kvartali 5,8 protsendilt 2004. aasta esimeses kvartalis 6,8 protsendini. Inflatsioonitempo kiirenes 2004. aasta esimesel poolel maksude kooskõlastamise tõttu EL-ga. Samas ei ole püsivat inflatsioonisurve kasvu ette näha. Tööjõukulud ühiku kohta suurenesid vaid mõõdukalt ning tootlikkuse kasv summutas mõju reaalpalkade kasvule.

Jooksevkonto defitsiit suurenes 2003. aastal 13,2 protsendini SKT-st. Kuigi see näitaja peaks vähenema, sest osaliselt põhjustasid jooksevkonto puudujäägi suurenemise peamiselt energeetika- ja transpordinvesteeringutega seotud "ühekordsed" kapitalimahutused ligi 5 protsendipunkti ulatuses SKT-st, oli alusdefitsiit suurem kui selle ajalooline keskmine. Samas ei paista suur jooksevkonto defitsiit olevat põhjustatud konkurentsivõime halvenemisest - Eesti ekspordi turuosa peamiste kaubanduspartnerite turgudel suurenes.

Fiskaalpoliitika karmistus 2003. aastal: üldvalitsuse eelarve ülejääk kasvas rohkem kui kahekordselt 2,4 protsendini SKT-st. Osaliselt tulenes see tugevatest eelarvelaekumistest, mille aluseks oli oodatust suurem sisenõudlus ja tööhõive kasv. Osaliselt tulenes nimetatud fiskaalpoliitika karmistumine aga edasi lükatud personali- ja halduskulutustest ning 2004. aastal on olukord vastupidine.

Sisemaine krediidikasv püsis kiirena ning seda rahastati peamiselt pankade välismaistelt emafirmadelt võetud välislaenudega. Kodumajapidamistele väljastatud laenude aastane kasvutempo kiirenes 2004. aasta esimesel poolel ligi 50 protsendini, kuna viimased laenasid kinnisvara ostmiseks. Samas tõusid kinnisvarahinnad 2003. aastal vaid mõõdukalt ning püsisid 2004. aasta esimesel poolel stabiilsena.

Eesti pangandussüsteem on finantsiliselt usaldusväärne. Halbade laenude protsent vähenes veelgi ning moodustas 0,4 protsenti kõigist laenudest, mis on madalaim näitaja üleminekumajandusega riikide hulgas. Kuigi konkurents pankade vahel ja alanevad intressimäärad kahandasid marginaale ning intressitulud vähenesid, jäid pankade kasumid tugevaks, kuna tulud teenustasudest kasvasid kiiresti ning Eesti pangad laiendasid tegevust naaberriikide turgudel.

Direktorite nõukogu hinnang

Direktorite nõukogu liikmed tervitasid Eesti ühinemist Euroopa Liiduga ning varast liitumist ERM2-ga. Sellele eelnesid tugevad majandusalased saavutused möödunud aastakümnel ning edukas üleminek turumajandusele, mida toetasid kaalutletud fiskaalpoliitika koos paindliku töö- ja kaubaturuga. Direktorid avaldasid Eesti võimudele tunnustust märkimisväärse nominaalse ja reaalse lähenemise eest EL-le ning leidsid, et Eesti majandusel on hea lähtepunkt euro kasutuselevõtuga seonduvate oluliste ülesannete täitmiseks. Ühtlasi tunnustasid nad Fondi ja Eesti võimude vahelise koostöö saavutusi.

Direktorid märkisid, et Eesti suur ning kasvav jooksevkonto defitsiit on osaliselt seletatav ühekordsete mõjuritega ning et suur osa sellest puudujäägist on rahastatud välismaiste otseinvesteeringutega. Ka püsib Eesti konkurentsivõime välisurgudel tugevana. Enamus direktoreid jagas siiski seisukohta, et jätkuvalt kõrge jooksevkonto defitsiit on potentsiaalselt murettekitav ega pruugi olla keskmises perspektiivis jätkusuutlik.

Ettepoole vaadates rõhutasid direktorid kaalutletud fiskaalpoliitika säilitamise tähtsust, et vältida praeguse jooksevkonto tasakaalustamatuse süvenemist ja Eestit hästi teeninud valuutakomitee süsteemi kontekstis minimiseerida riske ERM2-s. Valuutakomitee süsteem püsib usaldusväärseks, mida näitab Eesti suhteliselt kõrge krediidireiting ning on toimiv strateegia eurole ülemineku eel. Direktorid rõhutasid, et makromajanduslik ning struktuuripoliitika peavad ka edaspidi olema hoolikalt suunatud selle usaldusväärsuse toetamisele, kusjuures fiskaalpoliitika mängib domineerivat rolli sisenõudluse piiramisel ning inflatsioonilise surve ohjeldamisel.

Antud kontekstis soovitasid direktorid Eesti võimudel hoida eelarveülejäak 2005. aastal samal tasemel, mida oodatakse 2004. aastaks. Ühtlasi peaks ülejääk keskmises perspektiivis vähenema vaid järk-järgult kuni eelarvetasakaalu saavutamiseni. See on vajalik, et vältida ulatuslikku ja soovimatut eelarvestiimulit. Direktorid leidsid, et selline lähenemine aitab vältida majanduse ülekuumenemist, taastada jooksevkonto tasakaalu jätkusuutlikumal tasemel ja vähendada majanduse tundlikkust välismõjude suhtes.

Direktorid hoiatasid, et plaanitavad tulumaksukärped 2005.-2007. aastal eeldavad seda tasakaalustavate säästuvõimaluste väljaselgitamist. Arvestades fiskaalpiirangu kui eesmärgi esmatähtsust, tuleks makse alandada vaid siis, kui realistlikud võimalused kulusid kärpida või muud tuluaallikad on kindlalt määratletud. Kohalike omavalitsuste arvukuse edasine ratsionaliseerimine ja erinevate valitsustasemetel vaheliste finantsühete paranemine peaks tooma eelarvesse teatud leevendust ning aitama maksukärbetega kohaneda ning avaliku sektori efektiivsust tõsta.

Direktorid täheldasid, et tööturu paindlikkus ning tootlikkuse kasvuga kooskõlas olev palgatõus on samuti jätkuvalt väga olulised konkurentsivõime hoidmiseks välisurgudel ning valuutakomitee süsteemi toetamiseks. Avaliku sektori palgatõusu mõõdukus on kriitilise tähtsusega, arvestades selle märkuandvat mõju erasektorile. Direktorid tervitasid võimude kavatsust keskendada jõupingutused töötute noorte ja pikaajaliselt töötute tööturule kaasamisele läbi aktiivse tööturupoliitika rakendamise, mis hõlmab muuhulgas paremini eesmärgistatud kutseõpetust, et vähendada nõutavate ja pakutavate oskuste mittevastavust, ja töötute abirahade süsteemi reformimist.

Direktorid avaldasid tunnustust Eesti edukale pensionireformile. Edaspidi on peamine ülesanne vananeva elanikkonna vajadustega tegelemine ja tervishoiukulutuste suurendamine, tagades samas eelarve pikaajalise jätkusuutlikkuse. Direktorid rõhutasid, et praegu makromajandusliku stabiilsuse hoidmiseks vajalik eelarveülejäak annab võimaluse teha asjakohaseid ettevalmistusi Eesti kodanike tulevaste vajaduste rahuldamiseks. Hiljutine üleminek mitmeaastase eelarveplani koostamisele on teretulnud samm selle eesmärgi saavutamiseks.

Direktorid märkisid, et pangandussektor on jätkuvalt hästi juhitud, usaldusväärne ja piisavalt kapitaliseeritud ning halbade laenude osakaal on madal. Samas hoiatasid nad, et hiljutine kiire laenukasv võib ohustada makromajanduslikku ja finantsstabiilsust ning et seda protsessi tuleks jätkuvalt tähelepanelikult jälgida. Direktorid tervitasid võimude arusaamist konservatiivse laenupraktika vajalikkusest, toetasid eluasemelaenuidelt makstavate intresside tulumaksusoodustuse plaanitavat kärpimist, et laenukasvu piirata, ja soovitasid vajadusel kaaluda usaldatavusnormatiivide karmistamist. Direktorid tervitasid ka rahapesu ning terrorismi rahastamise vastase seadusandluse rakendamist Eestis.

Direktorid märkisid tunnustavalt enamuse suuremate ettevõtete erastamise lõpule viimist ning edusamme energeetikasektori ümberkorraldamisel ja liberaliseerimisel.

[1] Avalik teadaanne avaldatakse: (I) liikmesriigi soovil pärast lepingupunkti IV alusel peetavate konsultatsioonide lõppemist nende riikide kohta, kes soovivad Rahvusvahelise Valuutafondi seisukohad avalikkusele teatavaks teha. Selle tegevuse eesmärk on tugevdada RVFI järelevalvet liikmesriikide

majanduspoliitika üle, suurendades fondi poolt sellele poliitikale antud hinnangu läbipaistvust; ja see toimub (II) direktorite nõukogu otsusel pärast direktorite nõukogu istungil toimunud poliitika arutelu. RVFi raport 2003. a konsultatsioonide kohta Eestiga on samuti avalikkusele kättesaadav.

[2] Vastavalt RVF-i põhikirja artiklile IV peab RVF oma liikmetega kahepoolseid diskussioone, mis toimuvad tavaliselt igal aastal. Fondi esindajad külastavad riiki, koguvad majandus- ja finantsinformatsiooni ning arutavad ametnikega riigi majandusarengut ja -poliitikat. Pöördunud fondi peakorterisse tagasi, koostavad missiooni liikmed raporti, mille alusel juhatus viib läbi diskussiooni. Diskussiooni lõpus võtab fondi tegevdirektor direktorite nõukogu esimehena kokku direktorite seisukohad ning see kokkuvõtte edastatakse antud riigi ametivõimudele. Käesolev avalik teadaanne võtab kokku direktorite seisukohad, mida väljendati missiooni koostatud.